

<https://doi.org/10.30510/psi.2022.357816.3883>

Elements of the crime of armed bank robbery with violence and preventive measures

Abstract

The occurrence of robbery, especially armed robbery with violence, as a clear manifestation of violence in society, has negative effects and consequences on society and individual citizens and is directly related to the decrease in the feeling of security, the present research aims to investigate cases of armed bank robbery In recent years, knowing the characteristics of armed bank robbers, the method and tactics of the robbers, and the vulnerability of the target banks, he tries to find the root of those factors and then provides a preventive solution for it.

This research is descriptive in terms of purpose, applied, and in terms of data collection method, it is documentary and survey in which qualitative methods are used. The occurrence of armed robberies from banks with the intention of obtaining large amounts of money in the shortest possible time is increasing. Usually, people who commit armed robbery use expert work to locate the subjects before carrying out the final operation, and factors such as the solitude of the environment, the possibility of escape, being safe and away from the agents, the lack or lack of safety equipment and guards. They check multiple references to their desired branch and carry out their robbery with proper timing.

Keywords: Robbery, armed robbery, bank, armed bank robbery, violence, preventive strategy.

عناصر جرم سرقت مسلحانه توام با خشونت از بانک و راهکار پیشگیرانه

دکتر حسین یار احمدی^۱رضا کبیری نائینی فر^۲دکتر رضا بیرانوند^۳

تاریخ دریافت: 1401/4/10

تاریخ پذیرش: 1401/6/7

چکیده

وقوع سرقت، به ویژه سرقت مسلحانه توام با خشونت به عنوان نمود بارزی از خشونت در جامعه، اثرات و تبعات منفی بر جامعه و تک تک شهروندان داشته و ارتباط مستقیم با کاهش احساس امنیت دارد، تحقیق حاضر با هدف بررسی پرونده های جرم سرقت مسلحانه بانک در سال های اخیر و شناخت ویژگی های سارقان مسلح بانک ها، شیوه و شگرد سارقان و آسیب پذیری بانک های هدف به ریشه یابی آن عوامل پرداخته و سپس راهکار پیشگیرانه برای آن ارائه می دهد. این پژوهش از نوع توصیفی است که از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر روش جمع آوری اطلاعات، اسنادی و پیمایشی است که در آن از روش های کیفی استفاده می گردد. وقوع سرقت های مسلحانه از بانک ها به قصد به دست آوردن مقادیر زیاد پول در کوتاه ترین زمان ممکن زیاد می شود. معمولاً افرادی که دست به سرقت مسلحانه می زنند پیش از انجام عملیات نهایی با کار کارشناسی به مکان یابی سوژه ها می پردازند و عواملی مانند خلوت بودن محیط، امکان گریز، امن بودن و دوری از ماموران، فقدان یا کمبود تجهیزات ایمنی و نگهبانان را در مراجعات متعدد به شعبه مورد نظرشان بررسی می کنند و با زمانبندی مناسب سرقت خود را انجام می دهند.

کلمات کلیدی: سرقت، سرقت مسلحانه، بانک، سرقت مسلحانه بانک، خشونت، راهکار پیشگیرانه.

^۱ عضو هیات علمی و استادیار دانشگاه علوم انتظامی امین (نویسنده مسئول) شماره تماس: ۰۹۱۲۴۹۳۶۷۹۶

yarahmadi.hossein@gmail.com

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی موسسه آموزش مجازی فاران مهر دانش شماره تماس

۰۹۱۲۲۱۴۱۳۶۳

Reza.kabiiri@gmail.com

^۳ استادیار دانشگاه علوم انتظامی امین

rezabeyranvand2@yahoo.com

در سال های اخیر چندین مورد سرقت مسلحانه بانک در کلان شهر تهران رخ داد، با توجه به موارد ذکر شده قطعاً در این شرایط احساس امنیت در بین شهروندان کم رنگ و اثرات روانی خاص را به وجود می آورد. در این برهه، افراد به هنگام ورود به شعب بانک ها احساس وقوع هرگونه خطر احتمالی جانی و مالی می نمودند که این عدم احساس امنیت حتی برای کارمندان بانک و نگهبانان نیز متصور بود، که این امر امنیت استان را سست نموده و وقوع این جرائم موجب شده بود بی ثباتی امنیتی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی بر اذهان عمومی علیه داشته باشد. سرقت یکی از مواردی است که در قانون درباره آن بحث های زیادی شده و مجازات های گوناگونی بسته به نوع سرقت، برای سارق یا سارقان در نظر گرفته شده است. در ادامه بیشتر درباره سرقت توضیح می دهیم. سرقت مسلحانه یکی از زیر مجموعه های سرقت می باشد. سرقت به طور کلی در قانون، تعریف مشخصی دارد. همچنین برای سرقت و انواع آن، شرایط مختلفی در نظر گرفته شده است. در صورتی که عمل مرتکب شده توسط متهم با این شرایط تطبیق داشته باشد، او به عنوان سارق شناخته می شود. جرم سرقت در قانون، یکی از جرم هایی است که علیه مال یا اموال می باشد. در میان انواع سرقت، سرقت مسلحانه به عنوان پدیده ای که همزمان امنیت مالی و جانی افراد جامعه را برهم میزند، دارای درجه اهمیت فوق العاده ای می باشد. زیرا که ضمن آنکه انگیزه افراد جامعه را برای کسب ثروت و دارایی تضعیف می کند، تسهل کننده هرج و مرج در مناسبات و روابط اجتماعی و بدنبال آن تزلزل در بنیان های نظم عمومی و اجتماعی و شیوع سایر جرایم اجتماعی و نهایتاً تعامل احساس امنیت در جامعه میگردد (اسحاقی، 1382: 4).

اعتماد عمومی را از پلیس به عنوان حافظ امنیت، جان و مال مردم سلب می نمود، از سویی تمام توان و تلاش های پلیس را صرف کشف و سرکوبی باندهای سارقان مسلح بانک ها می نمود و پلیس را از پرداختن به سایر وظایف خود دور می ساخت. با توجه به موارد بالا در پژوهش حاضر محقق بر آن است، تا ضمن بیان نظریات مربوط به عناصر جرم سرقت مسلحانه توام با خشونت از بانک، راهکار پیشگیرانه ای در این خصوص ارائه دهد.

پیشینه تحقیق:

در حوزه پژوهش حاضر پیشینه مطالعاتی اندکی وجود دارد و با جستجوی منابع علمی، پژوهشات مشابهی یافته نمی شود، با این حال در ادامه به دو مورد از پژوهشات که نسبت به سایرین بیشترین نزدیکی را با پژوهش حاضر دارند، آورده شده است.

صالحی (1385: 35)، در پژوهش خود تحت عنوان، بررسی نقش پیشگیری وضعی در کاهش وقوع جرم سرقت مسلحانه از بانک ها و اماکن تجاری، به نتیجه زیر دست یافته است:

به کار گیری اقدامات حفاظتی و آموزش کارکنان بانک ها و اماکن تجاری در جلوگیری از سرقت مسلحانه این اماکن موثر هستند. این پژوهش فاقد ویژگی های سارقین، شگردهای آنان و بررسی تمامی تکنیک های پیشگیری کننده بانک ها است.

بانی (1391: 21)، در پژوهش خود تحت عنوان بررسی انتظامی سرقت های مسلحانه از طلافروشی های تهران بزرگ سال های 1385-1390 به نتایج زیر دست یافته:

به کار گیری عوامل انتظامی (پیشگیری، انتظامی، مقابله ای) در جلوگیری از سرقت مسلحانه طلافروشی موثر هستند. این پژوهش فقط به بررسی تاثیر انواع عوامل انتظامی (پیشگیری، انتظامی، مقابله ای) پرداخته است و سایر ابعاد پیشگیری کننده و سارقین را مورد بررسی قرار نداده است.

چارچوب نظری تحقیق:

جرم:

جرم در لغت به معنای «گناه» آمده است (سیاح، 1377: 556). همانگونه که اقدام منفی به صورت فعل هم مشمول مجازات است انجام ندادن یک فعل و عدم اقدام به آن هم قابلیت پیگیری کیفری دارد و مجازات خاص خود را هم خواهد داشت. «جرم عمل یا خودداری از عملی است که مخالف نظم و صلح و آرامش اجتماع بوده و از همین حیث مجازاتی برای آن تعیین نموده باشد.» انجام تخلف و جرم از ناحیه افراد عموماً به صورت مختلف صورت می گیرد و بر اساس آن مجازاتهای مربوط به جرائم در قانون مدون شده است. «جرم مخالفت با اوامر و نواهی کتاب و سنت یا ارتکاب عملی است که به تباهی فرد یا جامعه بیانجامد. هر جرم را کیفری است که شارع بدان تصریح کرده یا اختیار آن را به ولی سپرده است.» (گرجی، 1369: 14).

مجازات:

مجازات یا کیفر در اصطلاح به معنای اینست که اگر کسی عمل خلاف اخلاق عمومی یا عرف و عادت آن جامعه یا خلاف قانون انجام دهد چون آن عمل بد است پس باید عقوبت و پاداش آن عمل را ببیند یعنی تنبیه شود و یا مجازات شود تا هم خود و هم دیگران متنبه شوند و دیگر آن عمل را انجام ندهند یعنی باید مشقت آن عمل را بچشد و متوجه شود نتیجه آن عمل بد چیست. حال در قانون به ازای هر عمل بد و خلاف که قانونگذار بیان کرده چه امری بد و خلاف است تنبیهی هم بیان کرده که به آن تنبیه مجازات و به آن عمل بد جرم می گوئیم به طور ساده و عامیانه می گوئیم اعمالی که ممنوع است و کسی نباید آن را انجام دهد و برای جامعه خطر دارد و حتی برای از بین بردن آرامش مردم خطر دارد و فراتر از آن بیان می کنم برای مراودات اجتماعی مردم با مردم و مردم با جامعه و جامعه با مردم و دولت با مردم و مردم با دولت حتی روابط بین المللی خطر دارد و در روابط فرهنگی و اجتماعی و روابط اقتصادی و ... خطر دارد که نباید آن را انجام داد چنانچه هر کس آن عملی را که قانون گذار آن را خلاف می داند و بعنوان واژه جرم بیان کرد انجام مرتکب جرم شده و قانون گذار برای آن مجازات تعیین کرده و مقدار مجازاتش را همان قانون گذار پیش بینی کرده است که بدیهی ترین روش برای جلوگیری از آن عمل جرم و خلاف همین مجازات پیش بینی شده است (کریمیان، 1390: 8). حال جرم را از منظر قانون تعریف می کنیم که در ماده 2 قانون مجازات اسلامی قدیم بیان شده فعل یا ترک فعلی است که قانون برای آن مجازات تعیین کرده باشد یا جرم عملی است که قانون برای آن مجازات تعیین کرده است مثلاً کوبن، خرید و فروشش جرم نیست چون هر خلاف جرم نیست. جرم شدت و ضعف دارد و همه جرمها مجازاتشان مساوی نیستند. اساس این ماده از اصل 36 قانون اساسی بوده که همان اصل قانونی بودن جرم و مجازات است که در تمام کشورها پذیرفته شده است.

سرقه گرفتن چیزی از حرز به طور پنهانی بدون حق» است. سرقه ربودن مال و اشیا منقول و غیر منقول بدون رضای او بر خلاف حق. در اصطلاح؛ آن را سرقه ساده و سرقه عادی گویند. تقلب و اختفا از ربودن دانسته میشود. و مفهوم عرفی سرقه این دو امر را اقتضا می کند. در کنار جرم سرقه، برخی از اعمال مرتبط با این جرم نیز در دنیا واجد وصف مجرمانه هستند و قابل مجازات شناخته شده‌اند. مهمترین این قبیل اعمال، جرم مداخله در اموال مسروقه از طریق خرید و فروش مال مسروقه، مخفی کردن مال مسروقه و... است. سرقه در کشور ما انواع مختلفی دارد که معمولاً به سرقتهای «حدی» و «تعزیری» تقسیم میشوند. ازدیدگاه لغت و فقه، سرقه یعنی عمل مخفیانه، به گونه ای که اگر عمل ربودن مخفیانه نباشد سرقه صدق نمی کند، بلکه واژه های دیگری چون اختلاس یا استلاب بکار برده می شود. قانونگذار نیز با توجه به اصلاحاتی که طی چند مرتبه انجام داده، قید مخفیانه را حذف نکرده و عملاً بر این نکته تاکید ورزیده است که در تعریف سرقه همان اصطلاح اهل لغت و فقها را مدنظر دارد و منظور از مخفیانه بودن همان معنای معروف و معمول خود که پنهانی بودن است، می باشد و بدین لحاظ نیز عنوان مجرمانه «ربودن مال غیر» را در کنار واژه سرقه، در فصل بیست و یکم قانون مجازات اسلامی، بخش تعزیرات، بوجود آورده است، تا دزدی هایی را که به صورت آشکار، انجام می شود، مورد حکم قرار دهد. بنابراین تعریف سرقه با صرف نظر از مباحث فقهی و لغوی، درست نیست و نبایستی در تفسیر و تحلیل آن از دیدگاه های حقوقدانان دیگر کشورها استفاده کرد. سرقه یکی از مهمترین جرایم علیه اموال و مالکیت اشخاص است. قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۹۲ در تعریف سرقه در ماده ۲۶۷ مقرر می کند «سرقه عبارت از ربودن مال متعلق به غیر است». در واقع سرقه یکی از مهمترین جرایم علیه اموال و مالکیت اشخاص است. قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۹۲ در تعریف سرقه در ماده ۲۶۷ مقرر می کند «سرقه عبارت از ربودن مال متعلق به غیر است». طبق این مصوبه عناصر اصلی جرم سرقه دارای ۳ رکن داشته باشد. عنصر مادی که به عملی که از طرف شخص باید صورت بگیرد تا جرم اتفاق بیفتد عنصر مادی گفته می شود. در جرم سرقه عنصر مادی به شکل ربودن به معنای جابه جا کردن و برداشتن و همچنین پنهانی بودن عمل ربایش است؛ بنابراین لازمه جرم سرقه این است که سارق بدون رضایت مالک یا متصرف به صورت علنی یا مخفیانه مال دیگری را ببرد. عنصر معنوی که شخص برای انجام یک جرم باید قصد انجام آن را داشته و از قبل برایش تصمیم گرفته باشد که علاوه بر تصمیم به دزدیدن مال (سوءنیت عام) باید قصد مالک شدن آن مال (سوءنیت خاص) را نیز داشته باشد؛ بنابراین برای اینکه شخص مرتکب جرم سرقه شود باید ابتدا قصد انجام سرقه را داشته باشد و دوم بداند که مالی که می خواهد بدزدد متعلق به شخص دیگری است. عنصر قانونی عنصر قانونی بدین معنا است که عملی در قانون جرم بوده و برایش مجازات تعیین شده باشد. تمامی جرایم و مجازات ها نیاز به این عنصر دارند و اگر عملی در قانون جرم باشد بر این اساس شخص مجرم را می توان مجازات کرد (میر محمد صادقی، ۱۳۹۲: ۲۱۸).

برای این که بتوان جرم را سرقت نامید؛ شرایطی وجود دارد. در غیر این صورت نمی توان به آن عمل سرقت گفت. این موارد در مورد تمامی انواع سرقت از جمله سرقت مسلحانه، صدقه می کند. اولین شرط سرقت، ربایش مال می باشد. در این نکته باید دقت شود ربودن، با کلاهبرداری یا خیانت در امانت متفاوت است. این دو عمل جرم های دیگری می باشند و در قانون تعریف خود را دارند. یکی دیگر از شرط هایی که سرقت دارد این است که آن چیز یا چیز هایی که ربوده می شود؛ مال باشد. منظور از مالی چیز هایی هستند که دارای ارزش اقتصادی هستند. شرط دیگر سرقت نیز این است که مال، باید حتما برای فرد دیگری باشد. به عنوان مثال فرض کنید فردی مالی را برای امانت به دست دیگری سپرده باشد؛ اما آن فرد از پس دادن مالی که پیش او امانت بوده امتناع کند. در چنین حالتی اگر صاحب آن اموال اقدام به برداشتن اموال خود کند؛ کارش سرقت محسوب نمی شود (خلعتبری، 1390: 42).

انواع سرقت:

سرقت یکی از جرم هایی است که دارای انواع گوناگونی می باشد. در قانون برای هر یک از انواع سرقت تعریف ها و مجازات های مختلفی آمده است. سرقت به صورت کلی به دو نوع حدی و تعزیری تقسیم بندی می شود. سرقت مسلحانه در واقع زیر مجموعه سرقت های تعزیری می باشد. یکی از عمده ترین تفاوت هایی که سرقت حدی با سرقت تعزیری دارد، تفاوت در مجازات آن ها است. در سرقت های حدی، شارع برای سرقت، مجازات مشخصی تعریف کرده است. در نتیجه قاضی پرونده های سرقت حدی، نمی تواند در مورد سرقت های حدی، مجازات بیشتر یا کم تری را تعیین و مشخص کند. بلکه فقط باید طبق قانونی که وجود دارد حکم خود را صادر کند. نکته ای که در خصوص سرقت های حدی وجود دارد این است که در حد، هم کیفیت مجازات و هم کمیت مجازات از پیش مشخص شده است. اما سرقت های تعزیری متفاوت هستند. در این سرقت ها قاضی امکان اعمال نظر بیشتری دارد و می تواند در تعیین میزان مجازات تاثیر داشته باشد. سرقت های حدی، در قانون دارای شرایطی هستند. اگر تمامی این شرایط در سرقتی باشد؛ می توان به آن سرقت، سرقت حدی گفت. اما سرقت های تعزیری که سرقت مسلحانه نیز یکی از انواع آن ها هستند؛ به سرقت هایی گفته می شوند که بعضی از شرط های سرقت های حدی را، نداشته باشند (خلعتبری، 1390: 17).

شرط های سرقت حدی

بررسی شرط های سرقت حدی، می تواند کمک کند تا در صورت وقوع جرم سرقت، متوجه بشویم که سرقت از نوع حدی بوده یا تعزیری می باشد. اولین شرط سرقت حدی این است که مال ربوده شده از نظر شرع اسلام، مال باشد. با آوردن مثالی می توان به راحتی معنی شرط اول را فهمید. به عنوان مثال مواد مخدر، شاید در روابط عرفی دارای ارزش اقتصادی باشد اما از نظر شرعی مال محسوب نمی شود. در نتیجه اگر یک گروه خلاف کار از گروه دیگر، مواد مخدر بدزد از نظر قانونی نمی توان هرگز این مسئله را پیگیری کرد. زیرا این عمل سرقت محسوب نمی شود. شرط دوم برای این که سرقتی حدی باشد، در حرز بودن مال است. منظور از حرز مکانی است که بنا بر عرف، اموال از در آن از دستبرد در امان هستند. به عنوان مثال گاو صندوق یا صندوق امانت بانک، حرز محسوب می شوند. شرط سه و چهار این است که هتک حرز صورت گرفته و سارق یا سارقان مال را از حرز خارج کنند. شرط پنجم مخفیانه بودن هتک حرز و خروج مال از حرز

است. منظور از مخفیانه بودن، شبانه مرتکب این جرم شدن نیست. شرط ششم این است که سارق پدر یا جد پدری نباشد. اما نکته قابل توجه این است که عکس این موضوع صادق نیست. یعنی اگر فرزند از پدر یا جد پدری خود دزدی کرده باشد و سایر شرایط را نیز داشته باشد؛ سرقت او حدی محسوب می شود (صالحی، 1385: 15).

سرقت های تعزیری:

سرقت های تعزیری سرقت هایی هستند که یکی یا چند مورد از شرط های سرقت های حدی را نداشته باشند. سرقت مسلحانه معمولاً زیر مجموعه این سرقت ها قرار می گیرد. سرقت های تعزیری، خود دارای دو نوع متفاوت می باشد. سرقت تعزیری ساده و سرقت تعزیری مشدد از انواع سرقت تعزیری هستند. سرقت تعزیری ساده می تواند مجازاتی بین سه ماه و یک روز حبس تا دو سال حبس و همچنین ۷۴ ضربه شلاق داشته باشد. نکته ای که در این بخش قابل توجه است این است که هر چند سرقت های تعزیری برخلاف سرقت های حدی، مجازات مشخصی ندارند. اما این سرقت ها نیز در قانون دارای محدوده خاصی برای مجازات هستند و قاضی در این محدوده خاص می تواند اعمال نظر بکند (یانی، 1391: 8).

سرقت های مسلحانه از بانک ها یا صرافی:

یکی دیگر از انواع سرقت مسلحانه، سرقت از بانک ها، صندوق های امانت بانک و یا سرقت از صرافی ها می باشد. در این سرقت ها نیز حتی اگر یک نفر سلاح داشته باشد، سرقت مسلحانه محسوب می شود. در این نوع سرقت ها نیز، باید سارق ها حداقل دو نفر یا بیشتر باشند. همچنین طرح و نقشه سرقت باید از قبل کشیده شده باشد. سرقت از این امکان در صورت وقوع، مجازاتی بیشتر از دو سرقت قبلی دارد. اگر در طی سرقت، سارقین مرتکب قتل شده باشند؛ حکم آن ها اعدام است. اگر قتلی مرتکب نشده اما سرقت انجام شود؛ مجازات سارقان حبس ابد خواهد بود. اگر سارقان اقدام به سرقت بکنند اما در انجام آن موفق نشوند، مجازات آن ها بین ۱۰ تا ۱۵ سال حبس است. در صورتی که اراده سارق ها در هنگام سرقت، نقش موثری در به وقوع نپیوستن جرم داشته باشد حبس آن ها بین دو تا ۵ سال مشخص شده است. به عنوان مثال اگر در هنگام سرقت از بانک به اصطلاح خود سارقین، تسلیم شوند؛ حبس آن ها کاهش بسیار قابل توجه ای پیدا می کند.

محاربه و سرقت مسلحانه:

یکی از جرم هایی که در هنگام سرقت مسلحانه ممکن است انجام شود؛ محاربه است. در محاربه هنگام سرقت، سارق اقدام به کشیدن سلاح و سلب امنیت مردم کرده و سبب ایجاد وحشت در بین مردم می شود. مجازات سرقت های مسلحانه که منجر به جرم محاربه می شوند بسیار سنگین است. این مجازات می تواند شامل اعدام، صلب، قطع دست راست و پای چپ و همچنین تبعید باشد.

منظور از سلاح در سرقت مسلحانه:

هر سلاحی نمی تواند سبب وقوع جرم سرقت مسلحانه بشود. به عنوان مثال سرقت با سلاح های تقلبی، سرقت مسلحانه محسوب نمی شود. همچنین سنگ و چوب نیز سلاح محسوب نمی شوند. در سرقت

مسلحانه فرقی بین سلاح گرم مانند اسلحه یا سلاح سرد مانند چاقو نیست. همچنین پر یا خالی بودن اسلحه نیز تاثیری نداشته و حتی خالی بودن اسلحه نیز، سبب می شود سرقت مسلحانه قلمداد شود. اگر در هنگام سرقت، سلاح حمل شود و به صورت مخفی نیز باشد بازهم جرم، سرقت مسلحانه محسوب می شود. همچنین مالکیت سلاح نیز تاثیر در سرقت های مسلحانه ندارد. یعنی اگر سارق از مکانی که برای سرقت به آن جا رفته چاقویی بردارد؛ سرقت او مسلحانه محسوب می شود. سرقت های مسلحانه درجه ۳ بوده و جز جرم های غیر قابل گذشت می باشند.

بانک:

بانک ها موسساتی هستند که از محل سپرده های مردم می توانند سرمایه های لازم را در اختیار صاحبان واحدهای صنعتی، کشاورزی و بازرگانی و اشخاص قرار دهند. تکامل بانکداری به زمانی که نوشتن به وجود آمد برمی گردد و اکنون به عنوان یک موسسه مالی که به بانکداری و ارائه خدمات فاینانس می پردازد همچنان رو به تکامل است. در حال حاضر عموماً واژه بانک به موسسه ای گفته می شود که مجوز بانکداری داشته باشد. مجوز بانکداری توسط دستگاه های نظارت مالی اعطا می شود و حق ارائه اغلب خدمات مهم بانکی از قبیل پذیرش سپرده ها و دادن وام را می دهد. موسسه های مالی دیگری هم وجود دارند که تعریف حقوقی بانک را ندارند و در اصطلاح موسسه اعتباری غیر بانکی نامیده می شوند. بانک ها زیرمجموعه ای از صنعت خدمات مالی هستند. به طور معمول سود بانک ها از طریق کارمزد انجام خدمات مالی و نیز بهره ای که از راه سپردهای مشتریان به دست می آید حاصل می شود. در ایران بانک ها به عنوان یک موسسه ی اقتصادی از طریق عقود متفاوت اسلامی با مشتریان مشارکت کرده، سود حاصل می کنند «بانکداری اسلامی». خدماتی که معمولاً به وسیله بانک ها ارائه می شوند.

نظریه پیشگیری موقعیت مدار:

پیشگیری موقعیت مدار به دنبال پژوهشی درباره بازپروری زندانیان مطرح شد. براساس این پژوهش، میان فرار زندانیان و تکرار جرم آن دسته از جوانانی که در خانه های نیمه کاره زندگی می کنند ارتباط تنگاتنگی وجود دارد. در این پژوهش نشان داده شده است که محیط سکونت نقش اثرگذاری بر روی تکرار جرم افراد دارد و بدین ترتیب پژوهشگران به اهمیت فرصت های مناسب برای ارتکاب جرم و موقعیت های پیش از بزهکاری پی بردند (نیازپور، 1384: 93).

نظریه گزینش عقلانی^۱:

کلارک به همراه کرنیش نظریه گزینش عقلانی را بیان کردند. "این رویکرد می پندارد که بزهکار احتمالی تصمیم گیرندگان عاقلی هستند که به دنبال تامین منافع اقتصادی خویش - پس از ارزیابی میزان خطر و منافع حاصله - از طریق ارتکاب بزه هستند" (رزنام، دنیس و دیگران، 1379: 151).

نظریه شیوه زندگی^۲:

¹ Rational Choice

² Life style theory

این نظریه به تاثیر شیوه و سبک زندگی بزه دیدگان بر ارتکاب جرم تاکید می ورزد، به گونه ای که روش و سبک زندگی افراد را به دو گونه سبک گزینشی و اجباری تقسیم می کنند. سبک گزینشی شیوه ای است که فرد آن را برای خود انتخاب می کند. اما سبک اجباری روشی است که فرد در گزینش آن از خود اختیاری ندارد. "آن چنان که سبک زندگی افراد سبب حضور آن ها در مناطق و محله های پرخطر و تماس بیشتر با بزهکاران احتمالی را فراهم می آورد" (خالقی، 1380: 34). این حضور موجب می شود، که فرصت های بیشتری در اختیار بزهکاران احتمالی قرار گیرد و در نتیجه احتمال بزه دیدگی افزایش یابد.

نظریه فعالیت های روزمره^۱:

این نظریه فعالیت روزمره را در افزایش احتمال بزه دیدگی آن ها موثر می دانند، این نگرش چگونگی و نوع تحرک جا به جایی افراد در زمان و مکان را پدیدآورنده موقعیت مساعد برای بزهکاری تلقی می کند و بر همگرایی سه عنصر اساسی - بزهکار احتمالی، آماج مناسب، جذابیت و نفوذ مراقب توانمند - متمرکز شده است (نیازپور، 1384: 145).

نظریه فضای قابل دفاع^۲

رویکرد فضای قابل دفاع بر نقش و تاثیر محیط فیزیکی بر بزهکاری تاکید می ورزد. براساس این نگرش با تغییر محیط فیزیکی و مداخله در طراحی فضاهای مسکونی و تجاری می توان نرخ بزهکاری را با کاهش مواجه ساخت. "با آغاز ساخت و ساز اماکن عمومی، دانشمندان علوم اجتماعی و جرم شناسان ایجاد تغییر و تحولات در محیط فیزیکی را به عنوان شیوه ای برای رویارویی با جرم بررسی و معرفی کردند" (رزنبام، دنیس و دیگران، 1379: 158).

روش:

این پژوهش از نوع توصیفی است که از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر روش جمع آوری اطلاعات اسنادی، از نوع مطالعه موردی است. روش مطالعه موردی که یکی از روش های روش شناسی تفسیری (نقطه مقابل روش شناسی اثباتی) است که در آن از روش های کیفی استفاده می گردد. روش مطالعه موردی به منظور تحلیل محتوا و مطالعه جامع یک پدیده، با توجه به امکانات روی هر یک مورد خاص متمرکز می شود و به طور عمیق به مطالعه آن می پردازد (ضمن اینکه منظور از مورد، حتما به معنای کوچک بودن جامعه آماری نیست و ممکن است مورد مطالعه به صدها نفر برسد). در این روش براساس نیاز و جهت رسیدن به واقعیت، هم از مدل های ریاضی و آماری و هم از روش های کیفی استفاده می کنند (ساروخانی، 1387: 83).

با توجه به این که تحقیق حاضر تحلیل محتوا از نوع مطالعه موردی (اسنادی) است. در این روش می توان از ابزارهای مشاهده، یادداشت برداری و عکس بهره جست. روش اسنادی یکی از باارزش ترین و پرستفاده ترین تکنیک های گردآوری داده های پژوهش های علوم اجتماعی به خصوص مطالعات

¹ Routine Activity Theory

² Defensible Space Theory

موردی است که امکان کسب اطلاعات دقیق تر و عمیق تر را برای پژوهشگر فراهم می آورد (سرمد و دیگران، ۱۳۷۶: ۸۶).

روش این مطالعه، مطالعه موردی است. در این روش پژوهشگر، اطلاعات پژوهش را از بطن اسناد (همان پرونده های موجود) خارج و براساس سرفصل های اصلی طبقه بندی می کند و بر آن اساس به توصیف موضوع می پردازد. در پژوهش به روش مطالعه موردی، برخلاف پژوهش های آزمایشی، پژوهشگر به دستکاری متغیر مستقل و مشاهده اثر آن بر متغیر وابسته نمی پردازد. هم چنین مانند پژوهشگری که در پژوهش پیمایشی با انتخاب نمونه ای با حجم وسیع و معرف از جامعه درباره تعدادی از متغیرها به بررسی می پردازد، عمل نمی کند. این مورد می تواند یک واحد یا سیستم با حد و مرز مشخص و متشکل از عناصر و عوامل متعدد و مربوط به هم باشد (سرمد و دیگران، ۱۳۷۶: ۸۹). هدف کلی در هر مطالعه موردی مشاهده تفضیلی ابعاد مورد مطالعه و تفسیر مشاهده ها از دیدگاه کل گرا است. از این رو، مطالعه موردی بیشتر به روش کیفی و با تاکید بر فرآیندها و درک و تفسیر آن ها انجام می شود. مورد چنان انتخاب می شود که نمایانگر وضعیت یا حالت کلی تحت مطالعه، یا مثالی از پدیده های مورد نظر باشد که پژوهشگر می خواهد درباره آن ها به درک عمیقی دست یابد. روش این مطالعه، موردی است. در این روش پژوهشگر، اطلاعات پژوهش را از بطن اسناد (همان پرونده های موجود) خارج و براساس سرفصل های اصلی طبقه بندی می کند و بر آن اساس به توصیف موضوع می پردازد.

یافته های تحقیق

جرم سرقت از بانک ها در قوانین ایران در نظام حقوقی گذشته ایران جرم سرقت مسلحانه و برخی از جرایم مرتبط با آن در فصل پنجم از قانون مجازات عمومی (مصوب ۱۳۰۴) مورد حکم قرار گرفته بود (مواد ۲۱۷ الی ۲۱۸). علاوه بر این در بعضی قوانین متفرقه نیز انواع مختلفی از سرقت های خاص از قبیل سرقت مسلحانه از منازل، سرقت از بانک ها مورد پیش بینی قرار گرفته بود. در نظام حقوقی فعلی ایران نیز به تبعیت از فقه اسلامی (فقه جعفری) که حرمت مال مسلم را هم تراز حرمت خون او می داند. ارتکاب سرقت به عنوان جرم شناخته شده و طی موارد گوناگونی برای آن مجازات تعیین شده است که به دو دسته کلی قابل تقسیم است: ۱- سرقت های مستوجب حد (موضوع مواد ۲۶۸ تا ۲۷۸ قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۹۲).

۲- سرقت های تعزیری که تقسیم می شوند به:

الف) سرقت های تعزیری ساده موضوع ماده ۶۶۱

ب) سرقت های تعزیری مشدد موضوع مواد ۶۵۹ تا ۶۶۱ جرم سرقت مسلحانه مورد نکوهش همه ی قوانین و ادیان است که در اعصار گذشته تا به حال مجازات های متفاوتی برای آن مقرر ساخته اند در سوره ی مائده آیه شریفه ی ۳۸ قطع دست دزد را مقرر فرموده است.

سرقت در علم حقوق از مباحث حقوق جزاء اختصاصی است و سرقت مستوجب حد نیز یکی از انواع سرقت هاست که مجازات آن در ماده 278 قانون مجازات اسلامی بیان شده است از آنجایی که اموال شخصی و دولتی همواره در معرض سرقت سارقین قرار داشته و دارد. این مختصر به توضیح این جرم اختصاص یافته امید است مورد توجه قرار گرفته و مفید فایده باشد (محسنی، 1375: 82).

تبیین عناصر جرم سرقت از بانک ها:

همانطور که میدانیم هر فعل مجرمانه باید دارای سه رکن اصلی باشد که نقص در هر یک از این ارکان باعث متزلزل شدن فعل مجرمانه میگردد. این سه رکن عبارت هستند از: 1- رکن قانونی 2- رکن مادی 3- رکن معنوی یا روانی.

عناصر تشکیل دهنده جرم سرقت از بانک ها:

الف: عنصر قانونی

در قانون سال 1304 مواد 222 تا 230 قانون کیفر همگانی این موضوع مطرح بود و همین مواد در سال 1352 نیز تکرار شد. در حال حاضر مواد 197 تا 203 قانون مجازات اسلامی مصوب سال 1370 و مواد 651 تا 667 بخش تعزیرات قانون مجازات اسلامی مصوب سال 1375 به این موضوع می پردازد. سرقت از بانک ها و صرافی ها نوع دیگر از سرقت ها است که به موجب ماده واحد قانون مجازات سرقت از بانک ها و صرافی ها مصوب 1338 برای این نوع سرقت، حبس ابد و در صورت کشته شدن کسی، اعدام در نظر گرفته شده است. به عبارتی هرگاه دو یا چند نفر با اجتماع و مواضعه قبلی به بانک ها یا صرافی ها و یا جواهرفروشی ها و به طور کلی به هر محلی که در آن وجوه نقد یا اوراق بهادار یا سایر اشیای قیمتی معمولاً وجود دارد به قصد سرقت و ربودن اموال، مسلحانه حمله ببرند (هرچند «فقط» یک نفر از آنها مسلح باشد) هریک از مرتکبین در صورت وقوع سرقت یا ربودن مال به حبس دائم و در صورت وقوع قتل به اعدام محکوم خواهد شد و در صورتی که سرقت یا ربودن مال یا قتل واقع نشده باشد هرگاه اراده مرتکبین در آن تاثیر نداشته مجازات هریک از مرتکبین حبس جنایی درجه یک از ده تا پانزده سال و اگر اراده مرتکبین در آن تاثیر داشته مجازات آنان حبس جنایی درجه دو از دو تا پنجسال خواهد بود و در صورت اجرای ماده 44 قانون کیفر عمومی بیش از یک درجه تخفیف جایز نیست. بنابراین به نظر می رسد، در حال حاضر قانون مربوط به تشدید مجازات سرقت مسلحانه قابلیت اجرایی دارد.

ب: عنصر مادی

رکن مادی هر جرم در حقیقت همان نمود خارجی و یا تبلور عمل پیش بینی شده مرتکب در عالم ماده می باشد که در جرم سرقت آن را در سه عنوان موضوع جرم، رفتار مجرمانه و اوضاع و احوال لازم جهت تحقق جرم، مورد بررسی قرار خواهیم داد:

1. موضوع جرم: موضوع سرقت مطابق ماده 267 قانون مجازات میبایستی مال باشد. در واقع منظور از مال در اینجا، مالی است که مالکیت داشته باشد و در واقع مال آن چیزی است که پرداخت پول یا یک کالای با ارزش دیگر در مقابل آن، هم از نظر عقل و هم از نظر شرع جایز شناخته شود. باید توجه داشت که بهطور مطلق تنها

مالی که در بازار و بین مردم مورد معامله قرار گرفته و رواج و رونق اقتصادی دارد را نمیتوان با ارزش دانست و به‌عنوان مال قلمداد کرد؛ زیرا بعضاً اشیایی هستند که برای صاحب آن ارزش معنوی دارند؛ مانند عکسهای یادگاری از قدیم، لذا در این موارد نیز سرقت محقق میگردد و نوع آن که شامل سرقت مستوجب حد یا تعزیری است بر اساس حد نصاب قیمت آن معین میگردد.

2. رفتار مجرمانه: رکن اصلی سرقت در قانون مجازات اسلامی «ربایش» است و شرط لازم جهت تحقق عنصر ربایش، انتقال مال منقول یا اموال منقول از محلی به محل دیگر است.

3. شرایط و اوضاع و احوال لازم جهت تحقق جرم: برای تحقق جرم سرقت وجود شرایطی ضروری می باشد که به ذکر آنها می پردازیم:

تعلق به غیرو ملک غیر بودن مال: مال مورد سرقت میبایستی متعلق به غیر در مالکیت دیگری باشد. در نتیجه بردن اموال بلا صاحب سرقت محسوب نمیگردد. غیر یا دیگری در این مورد نیز اعم از شخص حقیقی یا حقوقی است. در اینجا اشاره میگردد که منظور این است که «عین» مال متعلق به شخص حقیقی یا حقوقی باشد. به طور مثال موجر یا راهن که مالک عین مال میباشند، در صورت ربودن آن مال، سارق محسوب نمیگردند.

ج: عنصر معنوی

عنصر معنوی عبارت است از: 1. سوء نیت عام یا قصد فعل که همان قصد و عمد در ربودن می باشد که یعنی عمل ربایش را باید با قصد انجام دهد. 2. قصد نتیجه یا سوء نیت خاص که همان تصمیم بر بردن مال دیگری است. 3. علم و آگاهی نسبت به اینکه مال متعلق به دیگری است. 4. در سرقت های حدی گذشته از سه جزء یاد شده در عنصر معنوی، جزء چهارمی نیز وجود دارد و آن عبارت است از علم و آگاهی به حرام و غیر قانونی بودن سرقت. بنابراین می توان مدعی شد که در سرقت های غیر حدی فقط شبهه موضوعیه رافع مسئولیت است لکن در سرقت های حدی هم شبهه حکمی و هم شبهه موضوعیه رافع مسئولیت می باشد. درک صحیح از عنصر معنوی در جرایم و به‌خصوص سرقت از بانک ها از ضروریات شناخت درجات سرقت و بهتبع آن مجازات خواهد بود، اما باید اذعان کرد که در خصوص مفهوم عنصر معنوی بین حقوقدانان اتفاق نظر وجود ندارد. برخی حقوقدانان معتقدند: «منظور از عنصر معنوی آن است که مرتکب عملی را که طبق قانون جرم شناخته شده با قصد مجرمانه انجام داده یا آنکه در ارتکاب آن عمل مرتکب خبط و تقصیر جزایی شده باشد (محسنی، 1375: 26). هرگاه قصد مجرمانه یا خطای جزایی وجود نداشته باشد، کسی را نمیتوان تحت تعقیب و مجازات قرار داد. در هر محاکمه کیفری باید ثابت شود که مجرم عمداً یا در نتیجه بیاحتیاطی یا بیمبالاتی، مرتکب عملی شده که قانوناً ممنوع بوده است و از انجام عملی که قانون او را مکلف نموده، امتناع کرده است. به بیان دیگر، عنصر معنوی رابطه روانی است که بین مجرم و اعمال ارتكابی وجود دارد. برخی اعتقاد دارند: «رکن معنوی برخلاف اجزاء رکن مادی از قبیل رفتار، وسیله، نتیجه، موضوع، زمان، مکان، شخصیت اطراف جرم و غیره که عینی و در عالم خارج به نوعی فراوان هستند، فعل و انفعالات ذهنی است که تبلور خارجی آن، رفتار مرتکب است» (آقایی نیا، 1392: 698). همچنین برخی دیگر از حقوقدانان در خصوص عنصر معنوی اذعان کردهاند که: «رکن معنوی یکی از پایه های اساسی در جرایم عمدی، به نیت

باطنی و خواست مجرمانه مرتکب تعبیر شده است، به نحوی که طی آن اراده جانی متوجه انجام فعل ممنوع و تحقق نتیجه‌های است که از طرف قانونگذار جزایی، جرم قلمداد شده است» (صادقی، 1387: 168). برخی دیگر عنصر معنوی را چنین تعریف میکنند: «عنصر معنوی یا سوءنیت عام عبارت است از علم به عناصر جرم و اراده انجام آنها یا قبول آنها» (زراعت، 1386: 93). با عنایت به تعاریف فوق، به نظر می‌آید تعریف آقای دکتر صادقی از عنصر معنوی دقیقتر از سایر تعاریف باشد؛ زیرا مطابق تعریف ایشان، عنصر معنوی حقیقتاً نیت باطنی و خواست مجرمانه مرتکب است و از طرفی مرتکب اراده باطنی خویش را متوجه فعل ممنوعی کرده که از نظر قانونگذار جزایی جرم محسوب میشود. درحالی‌که در تعریف سایر حقوقدانان این قیود کمتر دیده میشود. هیچ عملی بدون قصد مجرمانه و یا بدون خطای جزایی جرم محسوب نمیشود. به بیان دیگر، اصل در حقوق جزا آن است که تمامی جرایم عمدی‌اند، مگر آن که قانون خطای جزایی را جایگزین قصد کند. سرقت مسلحانه و راهزنی موضوع ماده 281 از جمله جرایم عمدی محسوب میشوند؛ یعنی تا وقتی که شخص قصد فعل نکند و نتیجه مجرمانه (سوء نیت عام و خاص) را نخواهد، جرم محقق نمیشود. بر اساس این ماده، سارق مسلح و قطاع الطریق هر چند قصد عام (توسل به اسلحه و بستن راه بر روی مردم یا سرقت اموال مردم) و در خصوص بردن اموال هم قصد نتیجه را اولاً و بالذات دارند، ولی از عملشان نوعاً رعب و وحشت عمومی ایجاد میشود، که قصد آن را ندارند و در عین حال محارب محسوب میشوند؛ و گرنه، اگر قصد ارباب و اخافه هم داشته باشند، دیگر نیازی به وضع یک ماده مستقل نبود، بلکه تعریف مذکور در ماده 279 درمورد محاربه، شامل سارق مسلح و قطاع الطریق هم میشد؛ بنابراین برای آن که سارق مسلح و قطاع الطریق با انکار قصد اخافه مفری برای صدق عنوان نداشته باشند، قانونگذار در مصداق محارب توسعه داده و آنان را هم محارب دانسته است.

تخفیف مجازات در حقوق ایران:

وجود بنیادهایی همچون تخفیف کیفر، می تواند به عنوان ابزاری دقیق و کارساز جهت صدور احکام عادلانه ای باشد که عدالت اقتضای آن را دارد. به همین دلیل موضوع تخفیف مجازات از جمله موضوعاتی است که در دوره های مختلف مورد توجه قانون گذار بوده است. در قانون مجازات اسلامی مصوب 1392 نیز این موضوع مورد توجه قانونگذار قرار گرفته و شرایط و ضوابطی نیز برای آن در نظر گرفته است. و به طور کلی موضع مواد 37 و 38 قانون مجازات اسلامی 1392 نسبت به قانون مجازات 1370 روشن تر، شفاف تر و نظام مندتر است چرا که تخفیف مجازات در قانون 1370 هیچ گونه حد و مرزی نداشت و قضای در اعمال تخفیف کیفر اختیاری بی حد و حصر داشت. در قانون جدید شرایط تخفیف به دو صورت انجام میگردد: 1- تخفیف قانونی یعنی تخفیف الزامی همانند ماده 531. 2- تخفیف قضایی یعنی اختیار دادگاه نسبت به اعمال تخفیف که ماده 37 این قانون به این امر تصریح دارد. نسبت به این که چرا تخفیف کیفر باید وجود داشته باشد عقاید مختلفی بیان شده که به طور کلی می توان تحت چهار عنوان قرار گیرد: 1- مبنای منطقی و عقلی 2- مبنای قانونی 3- مبنای قضایی و 4- مبنای طبیعی. طبق قانون جدید تخفیف مجازات مخصوص مجازات های تعزیری است و در حدود قصاص و دیات مصداق ندارد. چرا که مجازات آنها ثابت است و امکان تغییر در آنها وجود ندارد. ماده 219 این قانون در این خصوص مقرر می دارد: «دادگاه نمی تواند کیفیت، نوع و میزان حدود شرعی را تغییر یا مجازات را تقلیل دهد یا تبدیل یا ساقط کند و این مجازات ها از طریق توبه و عفو به کیفیت مقرر در این قانون قابل سقوط، تبدیل یا تقلیل است. و هم چنین ماده 37 در این خصوص مقرر می دارد» در صورت وجود یک یا چند جهت از جهات تخفیف دادگاه می تواند مجازات های تعزیری را به

نحوی که به حال متهم مناسب تر باشد... تقلیل دهد یا تبدیل کند و همچنین با توجه به این ماده و نظریه شماره 75885 باید جهت یا جهاتی برای تخفیف کیفر وجود داشته باشد. (مصدق، 1392: 126).

مجازاتهای تکمیلی و تبعی سرقت از بانک‌ها:

در قانون ایران هر جرمی مجازاتی دارد اما گاهی لازم است مجازاتهای بیشتری در کنار مجازات اصلی بر مجرم بار شود تا به این صورت، هم دیگر به فکر تکرار جرم نیفتد، هم زمینه بروز جرایم بعدی از بین برود و هم روند اصلاح مجرم سرعت بیشتری به خود بگیرد. در این شرایط قاضی میتواند در حدود قانون و ضمن صدور حکم برای مجازات اصلی، مجرم به مجازاتهای تکمیلی و تبعی محکوم کند. اما این مجازاتها چه معنایی دارند و شامل چه مواردی میشوند؟ مجازات تبعی، مجازاتی است که به صرف محکومیت متهم به یکی از مجازاتها یا اقدامات تأمینی و تربیتی، به صورت پیش فرض بر محکوم بار میشود و باید توجه کرد که مجازات تبعی با مجازات تکمیلی اشتباه گرفته نشود؛ مجازات تبعی عموماً محدود به محرومیت از حقوق اجتماعی است و نیاز به اجازه قاضی در حکم خود ندارد. بلکه این مجازاتها بنابر حکم قانون به صورت خودبه خود و به تبع مجازات جرم انجام شده به مجرم تحمیل خواهد شد. اکثر مجازاتهای تبعی، حقوق اجتماعی مجرمان را نشانه میروند و طبق تعریف قانونی، حقوق اجتماعی عبارت است از حقوقی که قانونگذار برای اتباع کشور جمهوری اسلامی ایران و سایر افراد مقیم در قلمروی حاکمیت آن منظور کرده و سلب آن به موجب قانون یا حکم دادگاه صالح است. این مجازاتها اصولاً در جرایم عمدی کاربرد دارند. مفهوم مجازاتهای تبعی سابقه طولانی در حقوق جزای داخلی ندارد به طوری که در قانون مجازات اسلامی اولیه مصوب سال 1370 چیزی تحت عنوان مجازاتهای تبعی پیشبینی نشده بود اما چند سال بعد ماده‌های تحت عنوان ماده 62 مکرر به قانون اضافه شد و در آن از مجازاتهای تبعی نام برده شد. در قانون جدید مجازات اسلامی مصوب 1392 نیز مانند قانون قدیم، مجازاتهای تبعی را در جرایم عمدی و در صورت محکومیت قطعی کیفری و پس از اجرای حکم قابل اجرا میدانند. محور اصلی مجازاتهای تبعی، محرومیت از حقوق اجتماعی است و مدت زمان این محرومیت بر اساس نوع جرم متفاوت خواهد بود. بیشترین مدت محرومیت از حقوق اجتماعی به مدت 7 سال تعیین شده که مربوط به محکومین به مجازاتهای سالب حیات است که به هر دلیلی توانستند از مجازات جان سالم به در ببرند. بر اساس ماده 25 قانون مجازات اسلامی، «محکومیت قطعی کیفری در جرائم عمدی، پس از اجرای حکم یا شمول مرور زمان، در مدت زمان مقرر در این ماده محکوم را از حقوق اجتماعی به‌عنوان مجازات تبعی محروم میکند: الف- هفت سال در محکومیت به مجازاتهای سالب حیات و حبس ابد از تاریخ توقف اجرای حکم اصلی، ب- سه سال در محکومیت به قطع عضو، قصاص عضو در صورتی که دیه جنایت وارد شده بیش از نصف دیه مجنی علیه باشد، نفی بلد و حبس تا درجه چهار، پ- دو سال در محکومیت به شلاق حدی، قصاص عضو در صورتی که دیه جنایت وارد شده نصف دیه مجنی علیه یا کمتر از آن باشد و حبس درجه پنج».

نتیجه‌گیری

واژه سرقت در کتابهای لغت به معنای گرفتن شیء در پنهان است و در معنای آن مفهوم خفا و پنهان اخذ شده است. از این رو به طور کلی یکی از معانی آن پوشیده و مخفی شدن است و «سرق» به معنای «خفی» آمده است. استراق سمع یعنی مخفیانه گوش دادن. سرقت از دیدگاه اهل لغت، دارای سه رکن و یا به عبارتی

چهار رکن است: 1- برداشتن شیء 2- از آن دیگری بودن 3- پنهانی بودن 4- منقول بودن، این رکن ملازم با مفهوم برداشتن است زیرا شیء غیرمنقول قابل برداشتن نیست، لذا ذکر مستقل آن ضرورتی ندارد. منطقی‌تر چنانچه یکی از ارکان یاد شده مفقود شود، مفهوم سرقت تحقق پیدا نمی‌کند. لذا اگر مال منقول نباشد و یا اگر منقول بود، برداشتن آن پنهانی نباشد و یا اگر پنهانی بود، از دیگری نباشد، عمل انجام شده سرقت نخواهد بود. در نظام حقوقی گذشته ایران جرم سرقت مسلحانه و برخی از جرایم مرتبط با آن در فصل پنجم از قانون مجازات عمومی (مصوب 1304) مورد حکم قرار گرفته بود (مواد 217 الی 218). علاوه بر این در بعضی قوانین متفرقه نیز انواع مختلفی از سرقت‌های خاص از قبیل سرقت مسلحانه از منازل، سرقت از بانک‌ها مورد پیش‌بینی قرار گرفته بود. برای سرقت از بانک‌ها مسؤلیت در نظر گرفته شده است که با سرقت همراه با حمله و هجوم به اموال انسان و در نهایت با قتل و با تلاش برای قتل فرد با استفاده از اسلحه و زور و بازو توصیف گشته است. در جرم سرقت از بانک‌ها در قانون ایران پیش از آن که جرم علیه اموال محسوب شود امنیت داخلی را مختل میکند که اطلاق سرقت به سرقت‌های مسلحانه و راهزنی از باب مجاز و مسامحه است زیرا در سرقت‌های عادی موضوع اصلی مال است و رکن مادی آن ربایش است که باید به صورت مخفیانه صورت گیرد و در حالی که در جرایم مورد بحث علاوه بر آن که عمل مجرمانه در حضور انبوه جمعیت و صاحبان اموال و توأم با زور و غلبه صورت می‌گیرد. مهترین عامل بازدارنده جرم سرقت مسلحانه برای سارقین بر حسب گفته‌های خود سارقین که در اکثریت پرونده‌ها موجود است، استقرار نگهبان مسلح به سلاح گرم در داخل بانک است، که حسب معالعات موجود موجب جابجایی در مکان جرم یا گاهی نوع جرم شده است. زیرا انگیزه بیشتر این گونه مجرمان رسیدن به هدف بدون هرگونه درگیری است. از طرفی؛ مجازات‌های تعیین شده برای محارب و مفسدین فی الارض و حدود اختیارات نگهبانان مسلح در کاربرد قانونی سلاح، میل و رغبت سارقان مسلح بانکها را برای ارتکاب این جرم کاهش می‌دهد. بنابراین جا دارد مسئولان و مدیران پلیس و سازمان بانک‌ها نسبت به این مهم توجه بیشتری بنمایند. ساعت حمله سارقین مسلح بانک بیشتر در ساعات‌های 7 تا 9 صبح است، بنابراین جا دارد مسئولان پلیس و بانک برای حراست از بانک در این ساعات غافل نباشند و با شروع کار شعبه نگهبان بانک را به محل پست خود بفرستند. در بسیاری از بانک‌های مورد سرقت مشاهده می‌شود علیرغم توصیه‌های جدی ناجا مبنی بر عدم تعبیه فضاهای زیرزمین و نیم طبقات بالایی، عدم استفاده از شیشه‌های رنگی (به نحوی که داخل شعب از بیرون قابل رؤیت باشد) و عدم تعبیه درب‌های خروجی پشت بانک غیر از درب ورود و خروج اصلی، این مهم گاهی توسط مسئولان بانک بدلیل شرایط بانک (کم بودن فضای بانک، اجاره‌ای بودن و...) رعایت نمی‌گردد. بانک‌ها باید موظف به تغییر ساختار فضای داخلی ساختمان خود علاوه بر مکان‌یابی بیرونی باشند. عدم استفاده از برخی تجهیزات حفاظتی مثل قفل‌های گاو صندوق، دوربین‌های گاو صندوق، درب جلوگیری از تردد مشتریان به پشت‌باجه و... با آوردن بهانه‌هایی از سوی کارمندان بانک مثل شلوغی شعب در مواردی موجب ایراد خطراتی در این زمینه و تعلل در روند پی‌جویی می‌گردد. همچنان در بسیاری از شعب؛ پیشخوان‌های مناسب، درب‌های جداکننده، تجهیزات عدم دسترسی و دید به گاو صندوق نصب نشده است که خود موجب دسترسی آسان سارقین به آماج جرم را فراهم می‌آورد. در مجموع بررسی مطالعات انجام گرفته حکایت از این واقعیت دارد که به تعبیر حقوقدانان، جرم سرقت از بانک‌ها و به تعبیر روانشناسان و جامعه‌شناسان بزه و آسیب اجتماعی سرقت، مبتلا به تمامی جوامع بوده، اما دامنه، تنوع و تعدد آن ممکن است متفاوت باشد.

1. تدوین مقررات ویژه برای ارتقای سطح حفاظت فیزیکی بانک متناسب با کاربری این اماکن: از آن جایی که قوانین موجود در جهت پیشگیری از سرقت مسلحانه بانک‌ها قدیمی بوده و مستلزم بازنگری جدی است، قوانین جامعی به جهت بهسازی و برنامه ریزی، کنترل و هدایت دستورالعمل‌های حفاظتی و مراقبتی از بانک‌ها در مقابل سرقت‌های مسلحانه با همکاری، هماهنگی و تعامل مدیران و مسئولان اجرایی سازمان‌های پلیس و بانک تهیه و مسئولیت اجرای آن دقیقاً مشخص گردد. با مکان‌یابی مناسب و اصلاح موقعیت شعب بانک‌ها از لحاظ دسترسی پلیس و سایر امکانات و نیروهای خدمات امدادی در قالب دستورالعمل‌های ساخت شعب اقدام گردد.
2. تشدید اقدامات نظارتی و کنترلی بر حسن اجرای مقررات مدون: قانون‌گذاری جدید در جهت قابل تعقیب بودن و ضمانت اجرا داشتن، برای نقض‌کنندگان مقررات ویژه ارتقا سطح حفاظت فیزیکی بانک. مقررات موضوعه فعلی برخی از دستورالعمل‌های پیشگیری از سرقت بانک تا حدودی احصا شده ولی ضمانت اجرایی برای آن پیش‌بینی نشده است و بانک‌ها از این نقص و سکوت قانون سوءاستفاده نموده که در برخی موارد به لحاظ فقدان ضمانت اجرا از زیر بار اجرای آن فرار می‌نمایند و گاهی اقدامات و اعمالی مغایر آن انجام می‌دهند. پس باید با قانون‌گذاری جدید نسبت به دفع این نقیصه قانونی اقدام و قابل تعقیب باشد.
3. در سال‌های اخیر تمامی بانک‌ها به سیستم‌های حفاظتی مجهز شده‌اند، لیکن نصب این سیستم‌ها به منزله اتمام کار با این سیستم‌ها نیست. بانک باید در خصوص فضای تحت پوشش دوربین‌ها، آماده به کاری روزانه، گردگیری و اطمینان از شفافیت شیشه و لنز آن‌ها، هم‌چنین آماده به کاری سیستم‌های اعلام خطر خود اطمینان حاصل و کارشناسان فنی پلیس بر این کار مطابق دستورالعمل‌های تدوین شده، نظارت کافی بنمایند. چه بسا عدم آماده بکاری یا واضح نبودن تصویر (در پرونده‌های موجود مورد بررسی قرار گرفته)، روند پی‌جویی را برای کارآگاهان آگاهی پلیس با موانعی روبرو ساخته، که موجبات فرار موقتی سارقین از چنگال عدالت و اخلال در پیشگیری از سرقت‌های آینده را فراهم می‌آورد.
4. تشدید مجازات سارقین: با هماهنگی مقامات قضایی در تشدید مجازات سارقین، هم‌چنین تسریع در روند رسیدگی و آگاهی‌رسانی عمومی مجازات سارقین اقدام، تا علاوه بر اقدامات پیشگیری‌های وضعی، جنبه اقدامات پیشگیرانه کیفری و اجتماعی در جامعه اجرایی گردد.
5. تهیه بانک اطلاعات رایانه‌ای سارقین: با هماهنگی مقامات قضایی و سازمان زندان‌ها، بانک اطلاعات رایانه‌ای سارقین تهیه و بر اعمال سارقین مسلح سابقه دار کنترل و نظارت اعمال گردد. با توجه به این که سارقان مسلح بانک عموماً از افراد دارای سابقه مجرمیت می‌باشند، این عمل در کنترل آنان، پیشگیری از رخداد جرم سرقت مسلحانه بانک توسط ایشان و تسریع در روند پی‌جویی حائز اهمیت است.
6. مبارزه جدی با قاچاق سلاح و مهمات: آخرین راهکاری که برای پیشگیری از ارتکاب جرم پیشنهاد می‌شود کنترل وسایل ترغیب به ارتکاب جرم یا ضروری برای آن است. مثلاً، قوانین مربوط به نگهداری و حمل سلاح، سعی در محدود کردن دسترسی به بعضی از سلاح‌های خاص را دارند که ممکن است باعث ارتکاب جرم گردند. سلاح به عنوان ابزاری است که سارقین بانک با تکیه بر این عامل به انجام اعمال مجرمانه دست می‌زنند. مسئولین ذیربط مبارزه با قاچاق سلاح و مهمات

- خصوصاً در استان های مرزی و جنوبی باید تمامی تلاش های خود را در مبارزه با این معضل بنمایند تا جامعه را از وجود هرگونه سلاح عاری دارند.
7. تشکیل مرکز علمی و دانشگاهی جرم شناسی و همکاری و ارتباط دایمی با مراجع قضایی و مراکز اجرایی
 8. اعمال مجازات مناسب برای هر گروه از سارقان و توجه اساسی به سارقان آزاد شده از زندانها و مراقبت و کنترل آنها توسط مراکز ویژه حمایت از آنان به شیوه مقتضی
 9. کنترل شدید سارقان بعد از تحمل مجازات و پایان محکومیت از طریق ایجاد اشتغال برای آنان

منابع

- اسحاقی، محمد (1382). رویکردی استراتژیک به پیشگیری از جرم (مجموعه مقالات). چاپ اول، تهران: مرکز مطبوعات و انتشارات مطبوعات اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قوه قضائیه.
- آقای نی، حسین (1392). چیستی جرایم ناقص، تهران، مجله دیدگاه های حقوق قضایی، ش 61.
- اردبیلی، محمدعلی (1387). حقوق جزای عمومی، جلد دوم، تهران، نشر میزان.
- دهقان، علی (1386) جرم سرقت در حقوق کیفری ایران و اسلام، جلد سوم، تهران، انتشارات ققنوس، چاپ سوم.
- زراعت، عباس (1381) قانون مجازات در نظم کنونی، تهران، انتشارات ققنوس، چاپ دوم.
- خلعتبری، عبدالحسین (1390). عملیات دستگیری سارقین خطرناک و باندى. تهران: دانشگاه علوم انتظامی.
- خلعتبری، عبدالحسین؛ خوشزاد، رضا؛ احمدی، احمدرضا (1384). سرقت های مسلحانه و به عنف با رویکرد پلیسی و کارآگاهی از دیدگاه جرم شناسی و حقوقی. تهران: کتابسرای تندیس.
- ساروخانی، محمدباقر (1378). روش های پژوهش در علوم اجتماعی. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- سرمد، زهره؛ بازگان، عباس؛ حجازی، الهه (1376). روش های پژوهش در علوم رفتاری. تهران: نشر مرکز آموزش مدیریت دولتی.
- سیاح، احمد (1377). لغتنامه، تهران، انتشارات اسلام.
- قربانی، محمد (1387). مسیر قانون دادگستری در ایران. تهران: نشر چشمه.
- گسن، ریمون (1376). روابط بین پیشگیری وضعی و کنترل بزهکاری. ترجمه دکتر علی حسین ابرندآبادی، مجله تحقیقات حقوقی، شماره 19-20، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی تهران.
- گسن، ریموند (1370) جرم شناسی کاربردی. ترجمه دکتر مهدی کی نیا، انتشارات علامه طباطبایی، چاپ اول، تهران.
- گرجی، ابوالقاسم (1369). مقالات حقوقی، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- کریمیان، محمد حسین (1390). بررسی علل سرقت جوانان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد واحد تهران شمال.
- مشیری، مهشید (1374). فرهنگ فارسی (تک جلدی). چاپ سوم، تهران: انتشارات سروش.
- مصدق، محمد (1396). بررسی جرم بغی و افساد فی الارض از منظر قانون مجازات اسلامی مصوب 1392 با رویکرد کاربردی، تهران، مجله دادرسی، ش 12522.

- میر محمد صادقی، حسین (1392). جرائم علیه اموال و مالکیت، تهران، نشر میزان.
 - خلعتبری، عبدالحسین (1381). مهاجرین و سرقت های مسلحانه تهران بزرگ. پایان نامه کارشناسی ارشد: دافوس ناجا.
 - صالحی، سید محمد مهدی (1385). بررسی نقش پیشگیری وضعی در کاهش وقوع جرم سرقت مسلحانه از بانک ها و اماکن تجاری. پایان نامه کارشناسی ارشد: دافوس ناجا.
 - یانی، رضا (1391). بررسی انتظامی سرقت های مسلحانه از طلافروشی های تهران بزرگ 1385-1390. پایان نامه کارشناسی ارشد: دافوس ناجا.
 - Shinder , Debra Little john; Scene of the Cyber Crime, Computer Forensics Hand Book; Syngress Publication; 2002.
 - Cornish, D., & Clarke, R.V. (2003). Opportunities, precipitators and criminal decisions: A reply to Wortley's critique of situational crime revention. In M.J. Smith, & D. Cornish (Eds.), Theory for Practice in Situational Crime Prevention Monsey, NY:, Criminal Justice Press, Vol. 16
 - Clarke. Ronald V, Situational Crime Prevention Successful Case Studies, Second Edition, Harrow and Heston, Publishers, 1997,
 - Weisburd , D.(2005) Hot Spots Policing Experiments and Criminal Justice Research . Annals of the American academy of political and social science, 599.
- Raine, Adrian. (1993) The Psychopathy of Crime, New York: Academic Press. Rutledge.